

NIEUWSBRIEF

**WERKGROEP VLINDERS
DRENTHE**

Jaargang 2 nummer 2
december 1991

*****

NIEUWSBRIEF WERKGROEP VLINDERS DRENTHE 1991 NUMMER 2

*****

HOE VERGING HET DE VLINDERS IN 1991?

door Hans Dekker

Het is inmiddels alweer bijna winter. Het vlinderseizoen 1991 is achter de rug. Het is het eerste seizoen geweest waarin we als werkgroep een aantal concrete projecten hebben gestart. Het is daarom interessant te weten hoe het met deze projecten is gegaan. In deze nieuwsbrief kunnen jullie het een en ander over de voortgang lezen. Sommige projecten zijn in ieder geval met veel enthousiasme door jullie ondersteund. Zo zijn er b.v. in het kader van het project "Gentiaanblauwtje" tientallen formulieren binnengekomen. Ook hebben velen gelet op de eerste verschijningsdatum van de Drentse dagvlinders.

Opvallend was het grote aantal gehakkelde aurelias die dit jaar zijn gezien. Ate Dijkstra heeft over deze "invasie" het e.e.a. op een rijtje gezet. Verder kunnen jullie in deze nieuwsbrief artikelen lezen over o.m. bermbeheer met het oog op vlinders, de activiteiten van de vlindervacantieclub en over het Noorderdierenpark en de vlinders.

De bedoeling van nieuwsbrieven als deze is de leden van de werkgroep op de hoogte te houden van allerlei ontwikkelingen en vergroten van het enthousiasme. De winter is een prachtige tijd om weer plannen te maken voor het komende seizoen. Deed je nog niet mee aan de projecten, overweeg dit dan nog eens. Heb je nog onuitgewerkte gegevens, werk ze uit en stuur ze op! Als we met z'n allen de schouders er onder zetten kunnen we de komende jaren nog veel meer gegevens verzamelen over vlinders in Drenthe. Al deze gegevens dienen te leiden tot een betere bescherming van onze inheemse vlinders. Deze taak ligt op ons aller schouders!

DE OPMARS VAN GEHAKKELDE AURELIA IN DRENTHE

door Ate Dijkstra

Gehakkelde aurelia (*Polygonia c-album*) lijkt wat kleur en tekening betreft op kleine vos, maar heeft opvallende gekartelde vleugelranden. Het is een soort van vochtige ruigten langs bosranden, bospaden en op open plekken in het bos**. De belangrijkste waardplant is grote brandnetel. Gehakkelde aurelia vliegt in twee, elkaar deels overlappende, generaties per jaar. De eerste generatie vliegt van half juni tot eind augustus. Een deel van deze generatie brengt nog hetzelfde jaar een tweede generatie voort en sterft voor de winter. Een ander deel van de eerste generatie plant zich echter niet voort en overwintert als volwassen vlinder, evenals de tweede generatie, die vliegt van eind augustus tot begin juni het jaar daarop. Tussen de eerste en de tweede generatie bestaan verschillen wat betreft kleur en vleugeltekening. De eerste generatie is relatief licht en helder van kleur. De tweede generatie heeft een mattere tint en doet donkerder aan.

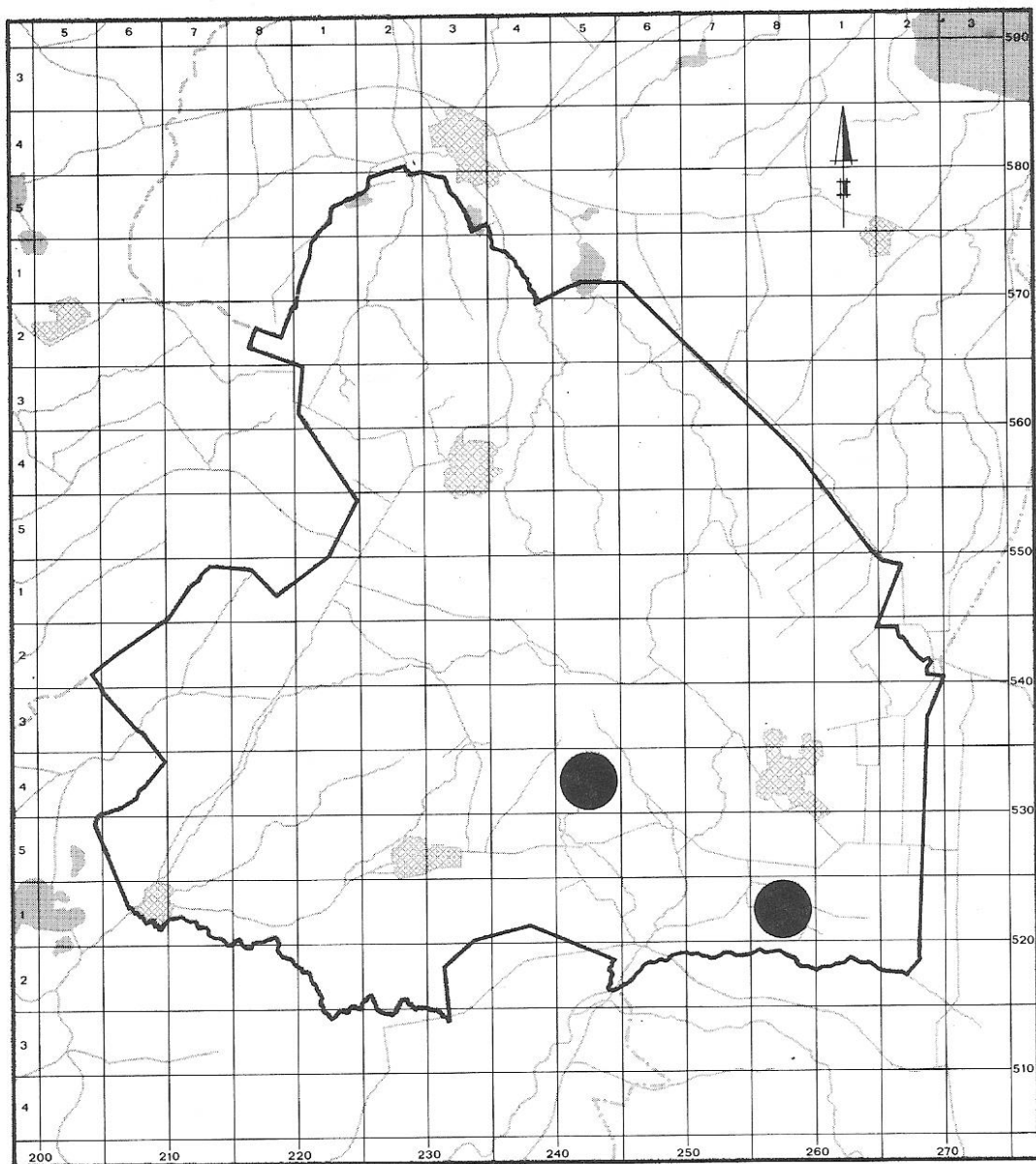
Gehakkelde aurelia is een algemene standvlinder in het zuiden van ons land. Noord-Brabant en Limburg vormen het kerngebied van de verspreiding van deze soort. Vanuit dit kerngebied heeft gehakkelde aurelia zich in de afgelopen eeuw enkele keren over grote delen van ons land verspreid om vervolgens daaruit weer te verdwijnen. Vanaf 1981 blijkt opnieuw sprake te zijn van een dergelijke areaaluitbreiding, die nu ook Drenthe heeft bereikt. In de periode 1981-1989 is gehakkelde aurelia in twee uurhokken in Drenthe waargenomen (figuur 1). In 1990 is sprake van een toename en is deze soort binnen vier uurhokken gesignaleerd. Deze trend heeft zich in 1991 voortgezet en is gehakkelde aurelia binnen een tiental uurhokken aangetroffen. In 1990 werd het eerste exemplaar gezien op 13 juli en in 1991 rond half april. De laatste waarneming geeft aan dat dit hoogstwaarschijnlijk een exemplaar betreft dat in Drenthe heeft overwinterd. De overige waarnemingen zijn gedaan in een periode van 22 juli tot en met 26

oktober. De laatste waarneming in 1990 is 23 oktober. Bij de juli- en enkele augustuswaarnemingen gaat het zeker om exemplaren van de eerste generatie. Bij de latere waarnemingen (september-oktober) kan het aan om exemplaren van zowel de eerste als de tweede generatie. Van een tweetal exemplaren die in die periode zijn waargenomen, is bekend dat het lichte exemplaren van de eerste generatie zijn, maar er is ook een waarneming van een donker exemplaar, zodat beide generaties in die periode in Drenthe zijn aangetroffen.

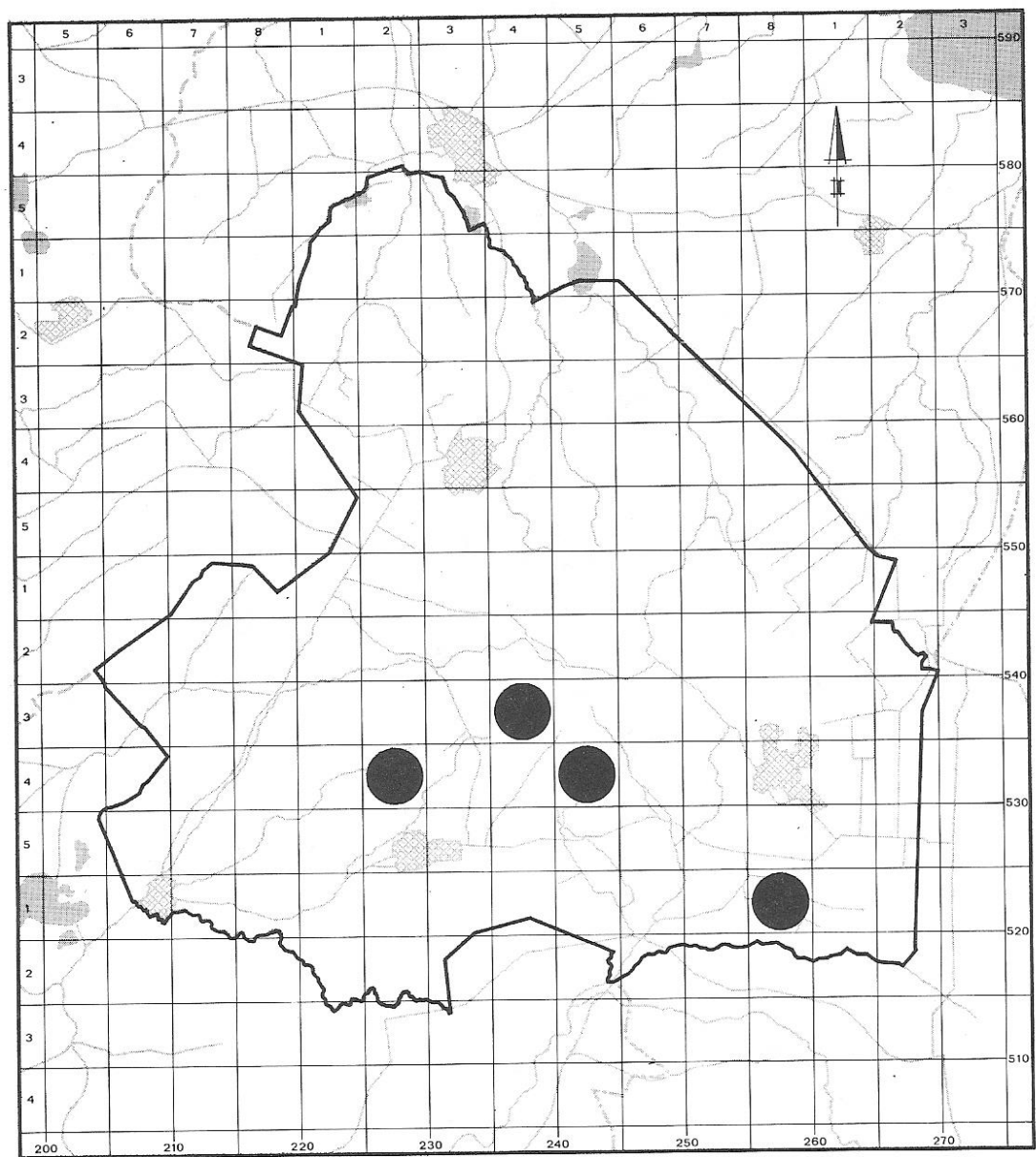
De tot nu toe waargenomen exemplaren zijn hoogstwaarschijnlijk alle zwervers. Duidelijke aanwijzingen dat deze soort zich in Drenthe voortplant zijn er (nog) niet.

De opmars van gehakkelde aurelia is een interessant fenomeen en de moeite waard om te volgen. Daarom ook het verzoek om (ook oude) waarnemingen van deze soort door te geven, zodat in een volgende nieuwsbrief wat uitgebreider aandacht aan deze soort kan worden besteed.

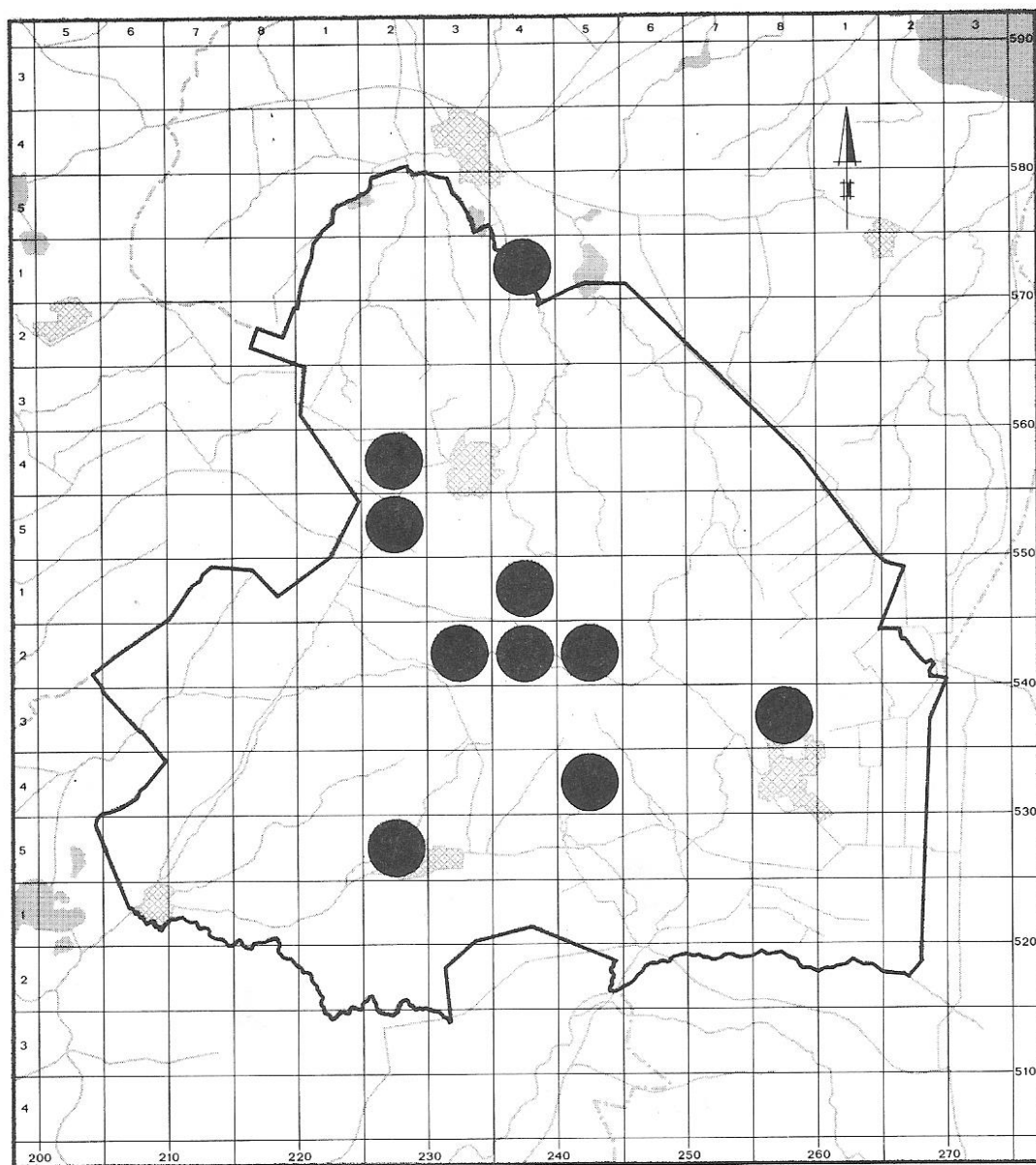
** Gegevens over de oecologie van deze soort en de landelijke verspreiding zijn ontleend aan de Atlas van de Nederlandse Dagvlinders (Tax 1989).

1981-1989

1990

1991

Fig. 1 tot en met 3: Waarnemingen van gehakkelde aurelia in Drenthe in de periode 1981-1989, 1990 en 1991.

EERSTE WAARNEMINGEN VAN DAGVLINDERS IN DRENTHE OVER DE PERIODE JANUARI-MEI 1991 (Voorlopige resultaten)

door Ate Dijkstra

Januari was dit jaar relatief zacht en zonnig. De eerste drie weken van februari waren echter koud met vooral in het begin een aantal dagen waarbij de maximumtemperatuur niet boven de 0° Celsius kwam. In de laatste week van februari was echter sprake van een temperatuurstijging tot boven de 10° Celsius. In die periode zijn de eerste dagvlinders waargenomen en wel citroenvlinder en kleine vos (25 februari) (figuur 1). In 1990 is de eerste citroenvlinder waargenomen op 5 februari, dus ongeveer drie weken eerder. Maart was een erg zachte maand met een normaal aantal uren zonneschijn. In die periode lieten verschillende dagvlinders zich voor het eerst zien, namelijk kleine koolwitje (6 maart), boomblauwtje (13 maart), dagpauwoog (11 maart) en klein geaderd witje (27 maart). Het ging daarbij om een of enkele exemplaren. De eerste helft van april was ook zeer zacht. Vooral de periode 10/4-15/4 was opvallend warm met temperaturen boven de 20° Celsius. Uit deze periode stammen de eerste waarnemingen van oranjetipje (10 april), bont zandoogje (11 april), landkaartje en groot koolwitje (12 april). Ook soorten waarvan al eerder exemplaren waren gezien zoals boomblauwtje, klein koolwitje en dagpauwoog vlogen toen voor het eerst volop. Aan het warme weer kwam op 16 april een einde. Een snelle temperatuurdaling luidde een lange periode in met relatief lage temperaturen, waardoor de meimaand behoort tot een van de koudste meimaanden van deze eeuw. De hoeveelheid zonneschijn bleef onder normaal, terwijl de nachttemperaturen tot diep in mei laag bleven. De overheersend noordelijke winden en lage temperaturen hebben zeker de trek van vlinders uit zuidelijke streken negatief beïnvloed (zie ook het stukje over distelvlinder). Afgezien van een waarneming van kleine vuurvlinder op 28 april verschenen argusvlinder, kleine vuurvlinder, hooibeestje etc. in het algemeen later dan normaal. Wat te denken van een eerste waarneming van hooibeestje op 28

mei, terwijl de rest van de waarnemers nog latere data voor deze soort opgaven. Opmerkelijk vroeg daarentegen is een waarneming van bruin zandoogje, namelijk op 18 mei (2 exemplaren).

Een aantal soorten hebben maar een beperkt aantal dagen kunnen vliegen. Het jaar 1992 zal moeten leren of dit door de lage temperaturen eind april en de extreem koude meimaand nog negatieve gevolgen heeft voor bepaalde soorten, bijvoorbeeld oranjetipje. Bij hooibeestje die meerdere generaties per jaar vliegt, lijkt het erop dat deze inderdaad (locaal?) een fikse tik heeft gehad. Ik hoop daarop in een volgende nieuwsbrief te kunnen terugkomen.

MAXIMUMTEMPERATUUR MEETSTATION EELDE IN 1991 (Bron: K.N.M.I.)

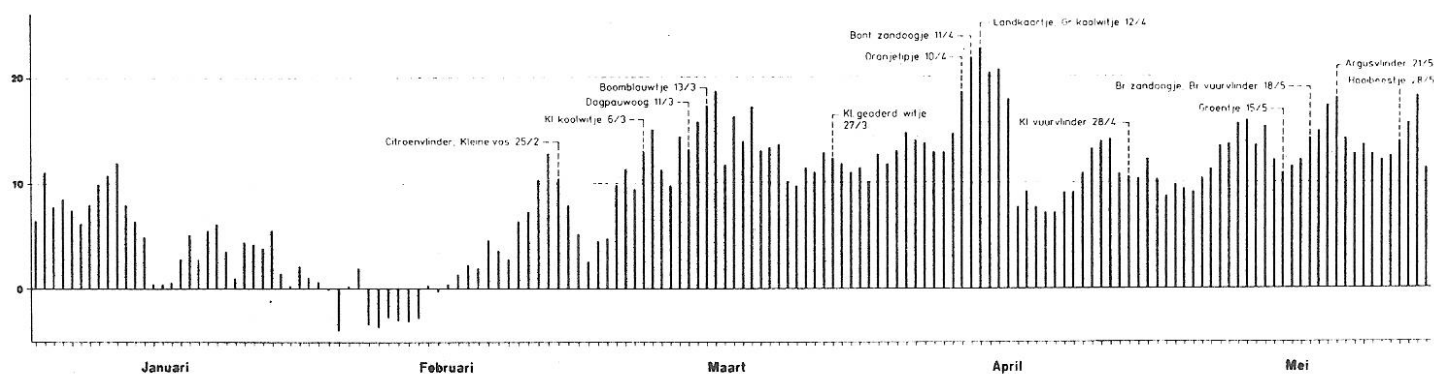

Fig. 1: Maximumtemperatuur meetstation Eelde (in °C) in 1991, en eerste waarnemingsdata van dagvlinders in Drenthe in 1991.

WAARNEMINGEN VAN DISTELVLINDER IN DRENTHE IN 1991 (Voorlopige resultaten)

door Ate Dijkstra

Distelvlinder (*Vanessa cardui*) is een trekvlinder uit Zuid-Europa en Noord-Afrika. De eerste exemplaren bereiken in april ons land. In mei- juni vliegen meestal al zoveel exemplaren rond dat eindafzetting plaatsvindt. De eerste Nederlandse generatie vliegt vanaf eind juni tot begin september. Deze generatie brengt een tweede generatie voort die in september en oktober vliegt. Gedurende de gehele zomer arriveren echter ook steeds exemplaren vanuit het zuiden. In het najaar vindt terugtrek plaats. In 1991 is de eerste distelvlinder in Drenthe waargenomen op 30 mei

(1 exemplaar). In juni en juli zijn maar enkele exemplaren gesignaleerd. De oorzaak is hoogstwaarschijnlijk het slechte voorjaar. De lage temperaturen en overheersend noordelijke winden zijn bepaald niet bevorderlijk geweest voor de trek naar onze streken. Pas in augustus komt distelvlinder in Drenthe in redelijke aantallen voor (figuur 1). Dit geldt met name voor de laatste drie weken van augustus. Daarna neemt het aantal weer snel af. De laatste waarneming is gedaan op 19 september. De waarnemingen wijzen er sterk op dat distelvlinder zich in 1991 niet in Drenthe heeft voortgeplant en dat alle exemplaren van buiten Drenthe afkomstig zijn. Het aantal waargenomen exemplaren per dag per waarnemer is laag, meestal 1 à 2. Er is slechts 1 waarneming van meer dan 5 exemplaren op een dag. Desondanks werd distelvlinder toch door vrij veel waarnemers verspreid over geheel Drenthe gezien (figuur 2), zodat niet gesproken kan worden over een echt slecht distelvlinderjaar.

Aantal waargenomen exemplaren van distelvlinder
in 1991 in Drenthe. Gesommeerd per week.

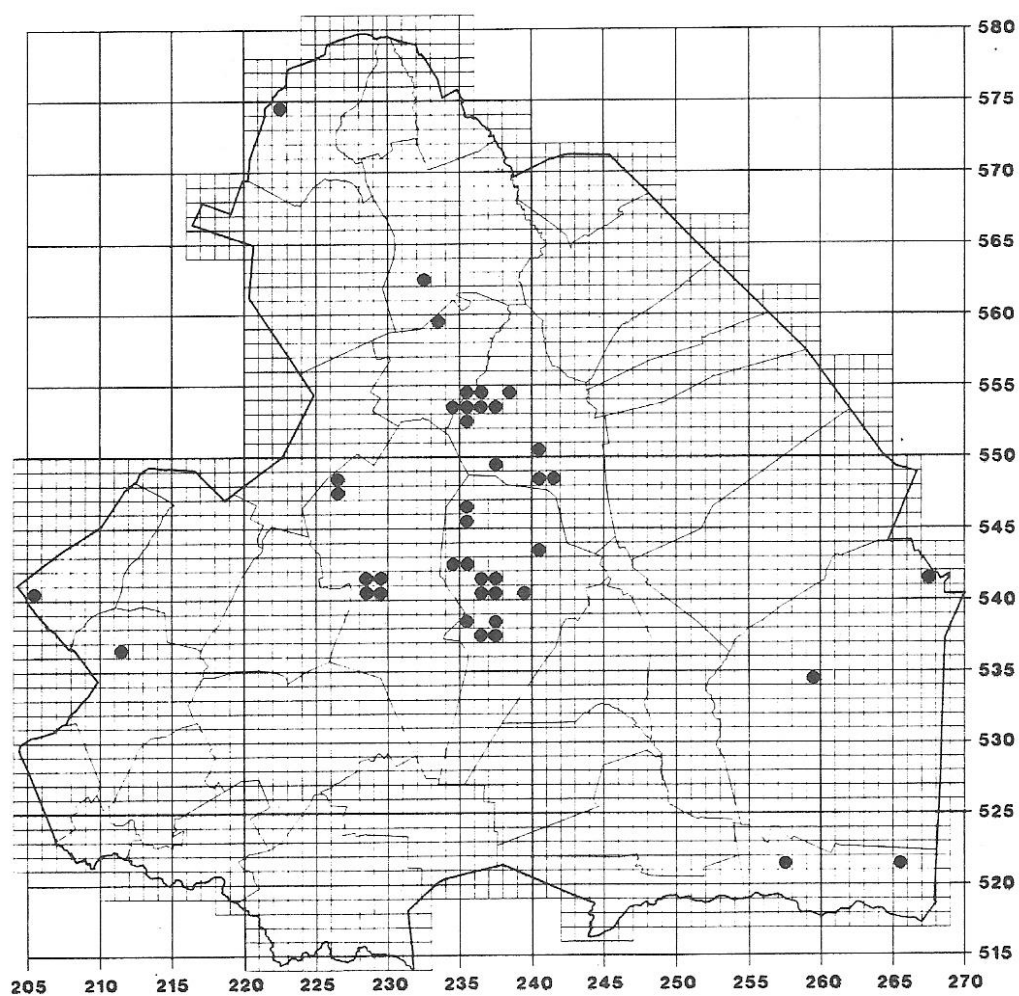
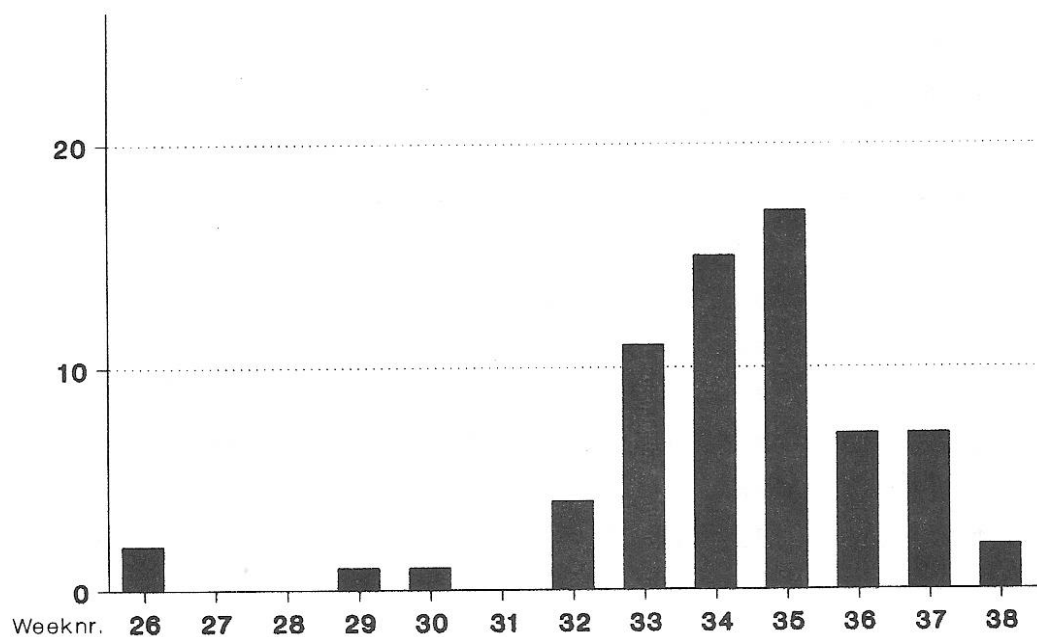

Fig. 2: Waarnemingen van distelvlinder in Drenthe in 1991

HET ORANJETIPJE IN DRENTHE IN 1991

door Jelle de Vries

De speciale aandacht voor het oranjetipje in 1991 had als resultaat, dat er tot nu toe waarnemingen uit 30 uurhokken gemeld zijn. Van deze hokken zijn er 9 nieuw. Van deze hokken zijn nog nooit oranjetipjes gemeld. Het is best mogelijk, dat ze best zijn gezien, maar gewoon niet zijn doorgegeven.

Op het kaartje ziet u de ontwikkeling van de afgelopen jaren.

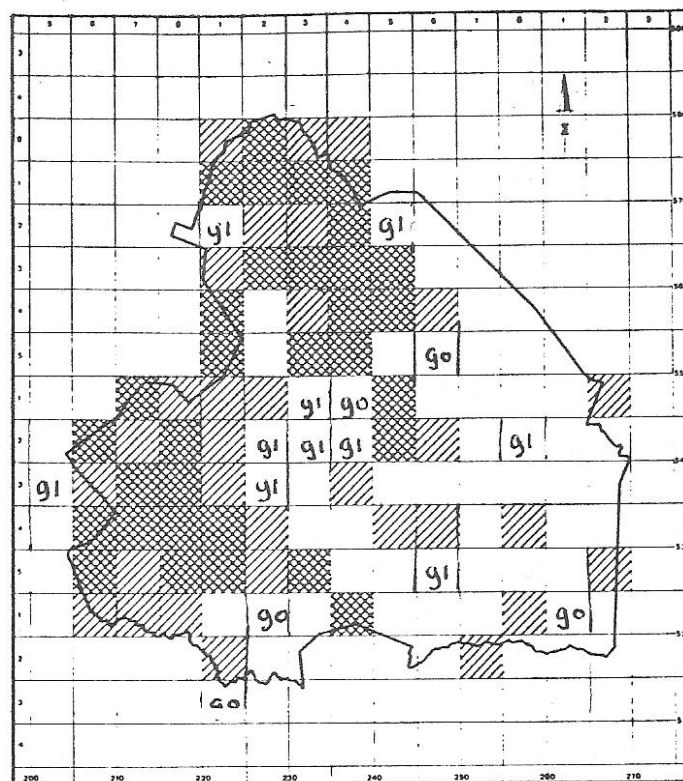

Fig. 1. Verspreiding van oranjetipje in Drenthe, gecorrigeerd tot en met 1991.

Tot en met 1986 zijn er 32 uurhokken waarvan het oranjetipje bekend was. In de periode 1987 - 1989 zijn er 31 hokken bijgekomen, terwijl in 1990 en 1991 waarnemingen bekend zijn geworden uit respectievelijk 5 en 9 nieuwe hokken. Totaal zijn er dus nu 77 hokken in Drenthe waar het oranjetipje is gezien. De vraag is nu: zijn er nog gebieden waar het oranjetipje echt niet voorkomt, of moeten we de overgebleven "lege" hokken beter inventariseren. Er zijn 58 hokken waar het oranjetipje niet is gezien. Het is daarom interessant om juist deze hokken extra goed op het voorkomen van deze vlinder te inventariseren. De beste waarnemingstijd ligt in de periode tussen 10 april en 22 mei, een vliegperiode van slechts 1,5 maand!

Heeft u als lezer nog gegevens die betrekking hebben op het voorkomen van het oranjetipje, geef deze dan door aan Hans Dekker, p/a Consulentschap Natuur, Bos, Landschap en Fauna, postbus 146, 9400 AC Assen.

DE VOORTGANG VAN HET PROJECT GENTIAANBLAUWTJE

door Hans Dekker

In 1991 zijn een aantal vrijwilligers van start gegaan met de inventarisatie van het gentiaanblauwtje. Op basis van op kaart ingetekende vindplaatsen van klokjesgentiaan zijn een groot aantal van deze vindplaatsen bezocht. Tot dusver zijn 71 formulieren terug gestuurd. Van een aantal particulieren, van Staatsbosbeheer regio Drenthe-zuid en van Natuurmonumenten Drenthe-zuid worden nog formulieren verwacht. Toch is er al enig inzicht in de omvang van de populatie van het gentiaanblauwtje in Drenthe. Tot nu toe zijn 35 verschillende populaties gemeld. Sommige populaties zijn echter gelegen in hetzelfde natuurgebied, zodat aldaar feitelijk sprake is van deel-populaties binnen één grote populatie. Voor deze populaties ziet de toekomst er relatief gunstig uit, aangezien hier (nog) geen isolatie is opgetreden. Veel andere gemelde populaties zijn echter gevonden in volstrekt geïsoleerde gebieden. Het is van groot belang deze gebieden optimaal te beheren, zodat deze restpopulaties in stand kunnen blijven. Door natuurontwikkeling in het kader van het Natuur Beleids Plan van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij is het mogelijk, dat er weer mogelijkheden voor vestiging van klokjesgentiaan bij komen en daarop ook nieuwe mogelijkheden voor populaties van gentiaanblauwtje. Rest-populaties kunnen hiervoor van groot belang zijn. Indien na inzending van alle formulieren, blijkt dat er nog kennislacunes overblijven, verlengen we het project tot en met 1992.

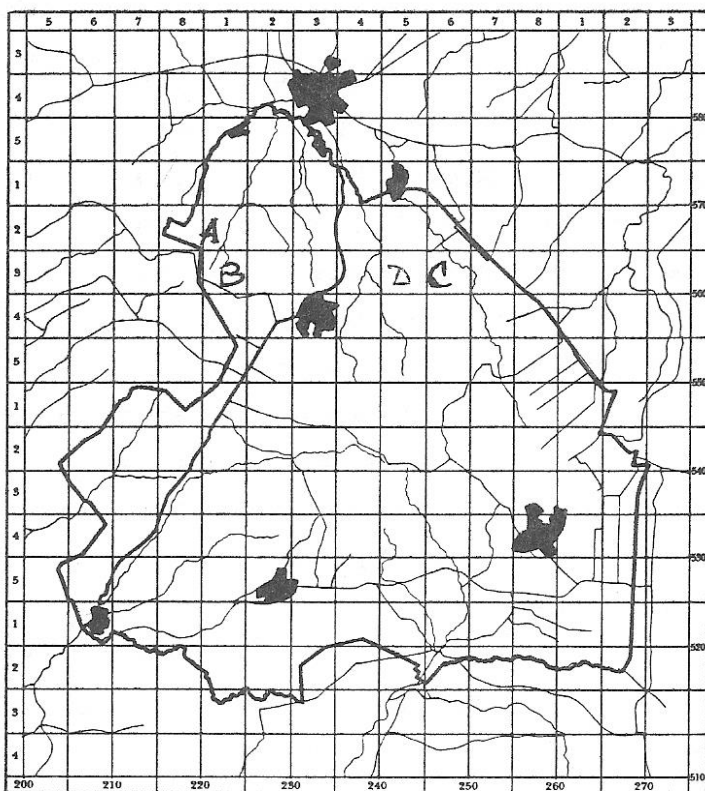
PROJECT INVENTARISATIE ALGEMEEN IN 1991

door Hans Dekker

Veel vrijwilligers hebben in 1991 gebieden geïnventariseerd. Hiervoor hebben zij over het algemeen het formulier van onze werkgroep gebruikt. Soms betrof het geïnventariseerde gedeelte de eigen tuin, anderen hebben grote natuurgebieden geïnventariseerd. Hierbij zijn soms bijzondere waarnemingen gedaan. Zo zijn elders in dit nummer de vele waarnemingen van de gehakkelde aurelia al uitgebreid aan bod geweest. Een andere bijzonderheid is de waarneming van een bruin blauwtje bij Weiteveen. In deze omgeving is ook een grote vos waargenomen. Beide soorten worden slechts uiterst zelden in onze provincie waargenomen. Bijzondere vondsten worden voor zover mogelijk gescreeend. Hierbij wordt contact opgenomen met de waarnemer en worden meer details over de waarneming gevraagd. Indien de waarnemer niet bijzonder ervaren is, wordt de waarneming aangehouden totdat er een bevestiging van is. Zo is in de omgeving van Frederiksoord een bosparelmoervlinder gezien en door dezelfde waarnemer een veenhooibeestje op het Doldersummerveld. Beide waarnemingen zijn zeer bijzonder en worden in 1992 gecheckt. Alle waarnemingen worden in het archief van het Consulentenschap Natuur, Bos, Landschap en Fauna bewaard. In de toekomst worden de waarnemingen mogelijk geautomatiseerd. Momenteel wordt onderzocht hoe we als werkgroep een uitwisseling van gegevens tot stand kunnen brengen met de Vlinderstichting.

DE DRENTSE VLINDER VAKANTIE CLUB

door Jelle de Vries

Doe mee met het Vlinderonderzoek!

Wat moet u doen? Op het kaartje de gelokaliseerde vlinders noteren met resp. A,B,C,D of E en op het lijstje eronder de bijbehorende vlinder-naam, datum en tijd, uw naam en adres invullen en alles opsturen naar: Vlinderwerkgroep, Zuideresweg 10, 9441 TZ Orvelte.

Naam vlinder	Datum	Tijd	Aantal
A Oranjetip ♂	29/5/91	16.15	1
B Citroentje ♂♂♂♂♂	29/5/91	16.35	5
C Citroentje ♂♂♂♀	30/5/91	13-16	4
D Distelvlinder	30/5/91	14.30	1
E			

Hiernaast ziet u een afdruk van een gedeelte van de folder die de Drentse Vlinder Vakantie Club het afgelopen jaar met duizenden in onze provincie verspreid heeft.

Op deze folder o.a. een aantal attracties in de regio, welke het bezoeken waard zijn en .....! een oproep mee te werken aan het Vlinderonderzoek naar Oranjetip, Citroenvlinder en Distelvlinder. De waarnemingen zijn niet met duizenden teruggekomen, slechts enkele tientallen. Wel zijn enkele waarnemingen opmerkelijk, ze nodigen uit tot verder onderzoek. Wat denkt u b.v. van Veenhooibeestjes op het Doldersumse Veld of Bospareelmoervlinders bij de Tuinbouwschool in Frederiksoord of Veenbesblauwtjes in Atlasblok 17-34 de Broekstreek van Westerbork.

Veel inzenders hebben het duidelijk niet gelaten bij waarnemingen van de drie genoemde soorten. Ze hebben ook waarnemingen doorgegeven van andere vlinders. Soms zelfs met een enthousiaste brief.

Enkele waarnemingen zullen we wel met een korreltje zout nemen b.v. het dambordje bij het Zuidlaardermeer of een Oranjetipje in juli.

Onze conclusie uit dit onderzoek is dat niet het aantal en de kwaliteit van de waarnemingen het belangrijkste is. Duizenden toeristen en bezoekers hebben dit jaar met andere ogen door het landschap gefietst of gewandeld, al of niet op zoek naar vlinders. Echter wel met het besef dat er in Drenthe op vlindergebied iets gaande is. Misschien ook een besef dat de kwaliteit van het milieu en landschap meebepalend zijn voor een gevarieerde vlinderstand. Toch een waardevolle actie.

WERKGROEP AKTIVITEITEN 1991 -1992

door Jelle de Vries

VLINDERTENTOONSTELLING

- April 1992 : Kroezehof, Assen. Vanwege het 10-jarig bestaan van de Kroezehof.
- Mei 1992 : IVN Nijverdalen/Hellendoorn t.t. in bibliotheek Nijverdalen.

Vanaf juni is de tentoonstelling weer beschikbaar.

Wie het eerst komt, het

.....!

LEZINGEN

- Februari 1991 : Natuurvereniging Diever. Lezing over "Bermbeheer en vlinders" door Hans Dekker.
- 14 maart 1992 : Landelijke vlinderdag van de Vlinderstichting. Internationaal Agrarisch Centrum te Wageningen.
- 21 april 1992 : Kroezehof Assen.

MEDEDELINGEN

- Op 14 mei 1992 wordt in Assen een symposium over vlinders georganiseerd. Op deze dag wordt (eindelijk) het rapport "Vlinders in Drenthe" gepresenteerd. Noteer alvast deze datum.
- SBB-Noord heeft in 1991 vlinderzoek gedaan in de Drentse A, Oostervoortse Diep en de boswachterijen Borger, Schoonloo, Grolloo, Hooghalen en Schoonloërstrubben. Gegevens hierover in de volgende nieuwsbrief.

Informatie over bovenstaande activiteiten is te krijgen bij

Jelle de Vries, Zuideresweg 10, 9441 TZ Orvelte, telefoon
05934-2219. Hier kunnen nieuwe initiatieven en andere zaken ook
gemeld worden.

M E D E D E L I N G

LANDELIJKE VLINDERDAG 1992

Ieder voorjaar - aan het begin van het nieuwe vlinderseizoen - organiseert de Vlinderstichting een landelijke dag. In 1992 wordt deze dag gehouden op 14 maart in Wageningen. Iedereen is van harte welkom op deze dag!

Het zal een afwisselende dag worden met boeiende dialezingen. Op het programma staan onder andere:

- resultaten herintroductie Pimpernelblauwtjes;
- overdag vliegende nachtvlinders;
- vlinders in de duinen bij Haarlem;
- ecologie van de Bruine eikepage;
- eerste resultaten Monitoringonderzoek;
- Belgisch dagvlinderonderzoek.

Er is op het programma nog voldoende ruimte voor ander lezingen. We willen u daarom uitnodigen over uw eigen ervaringen iets te vertellen. Neem hierover contact op met de Vlinderstichting.

U kunt op deze dag ook de tentoonstelling Bescherm Dagvlinders bekijken en artikelen uit de Vlinderwinkel kopen. Medewerkers van de Vlinderstichting kunnen u informatie geven over de diverse projecten en natuurlijk zijn er volop mogelijkheden om andere vlinderliefhebbers te ontmoeten.

De kosten van deze dag bedragen inclusief lunch, koffie en thee f. 15,-- voor donateurs van de Vlinderstichting en f. 25,-- voor nietdonateurs.

U kunt zich opgeven voor deze dag door overmaking van het verschuldigde bedrag op giro 513.44.25 van de Vlinderstichting, Wageningen o.v.v. "Vlinderdag 1992".

Na aanmelding ontvangt u begin maart een programma en routebeschrijving.

GEEF U NU VAST OP, DAN BENT U VERZEKERD VAN DEELNAME!!

LANDELIJKE VLINDERDAG 1992

Datum : 14 maart 1992.

Plaats: IAC-gebouw, Lawickse Allee 11, Wageningen.

Tijd : 10.00 - 17.00 uur.

BEHEREN MET HET OOG OP DE VLINDERS?

Deel 2

door Ru Bijlsma

In het vorige deel is gesproken over de vormen van beheer en het doel van een voor vegetaties en vlinders optimaal beheer. In dit gedeelte zal ik stilstaan bij de opzet van een ecologisch beheerplan. Dat betekent: het beheer gericht op een zo goed mogelijke ontwikkeling van planten en dieren (dus niet alleen vlinders!).

Door het beantwoorden van een viertal vragen is de kern van een beheerplan in beeld te brengen, namelijk:

1. Wat zeggen de inventarisaties?

- * bodem en (grond-)water: mate van voedselrijkdom, vochtgehalte, grondsoorten, watertypen e.d.
- * omgeving en landschap: bijv. de relaties tussen landschapselementen, grondgebruiksvormen e.d.
- * gevoerde beheer: uniform? verschillen?
- * planten en plantengezelschappen: welke planten en welke plantengezelschappen? en hun relaties met elkaar en de standplaatsen?
- * dieren: welke dieren en hun relaties met de vegetaties, de omgeving en de structuur (= de ruimtelijk waarneembare vorm) van hun leefgebied.

2. Wat kan het worden?

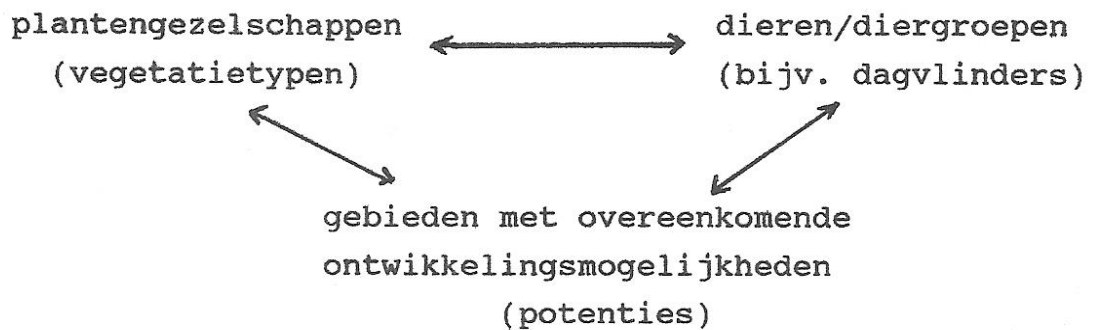
- * de potenties van de plantengezelschappen worden bekeken aan de hand van de standplaatsfactoren (mate van voedselrijkdom en vochtgehalte) en de in de omgeving aanwezige plantengezelschappen;
- * de potenties van de dieren worden bekeken aan de hand van de plantengezelschappen, de structuur van de omgeving en aan de

hand van gegevens over dieren die in de omgeving wel en het studiegebied zelf niet voorkomen.

3. Hoe vertaal ik alle informatie praktisch naar het gebied?

- * deze vertaling is vooral gebaseerd op de samenhang(en) tussen:

4. Wat moet ik waar doen?

- * de beheermaatregelen kunnen bepaald worden aan de hand van de bestaande vegetatietypen, dieren en de bepaalde ontwikkelingsmogelijkheden van de gebieden.

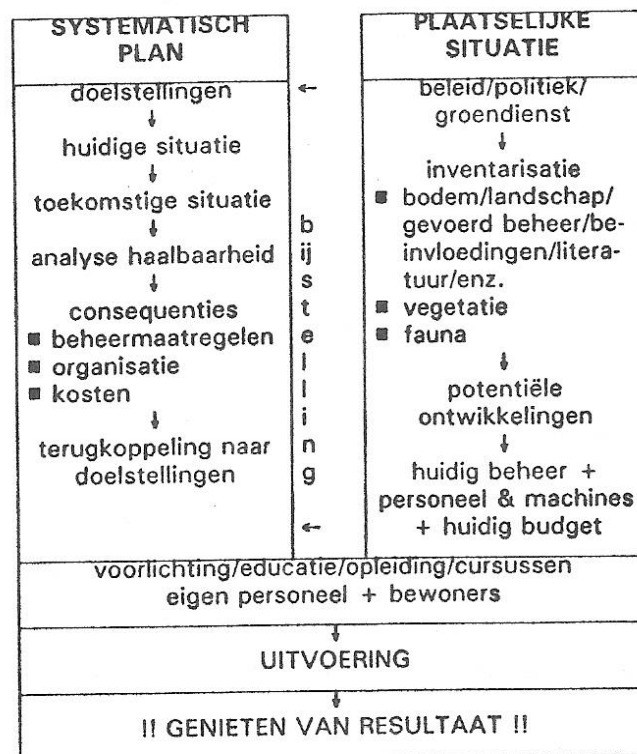
Door het beantwoorden van de voorgaande vragen is het beheer voor een bepaald gebied in beeld te brengen. Er blijven dan natuurlijk nog genoeg vragen over zoals:

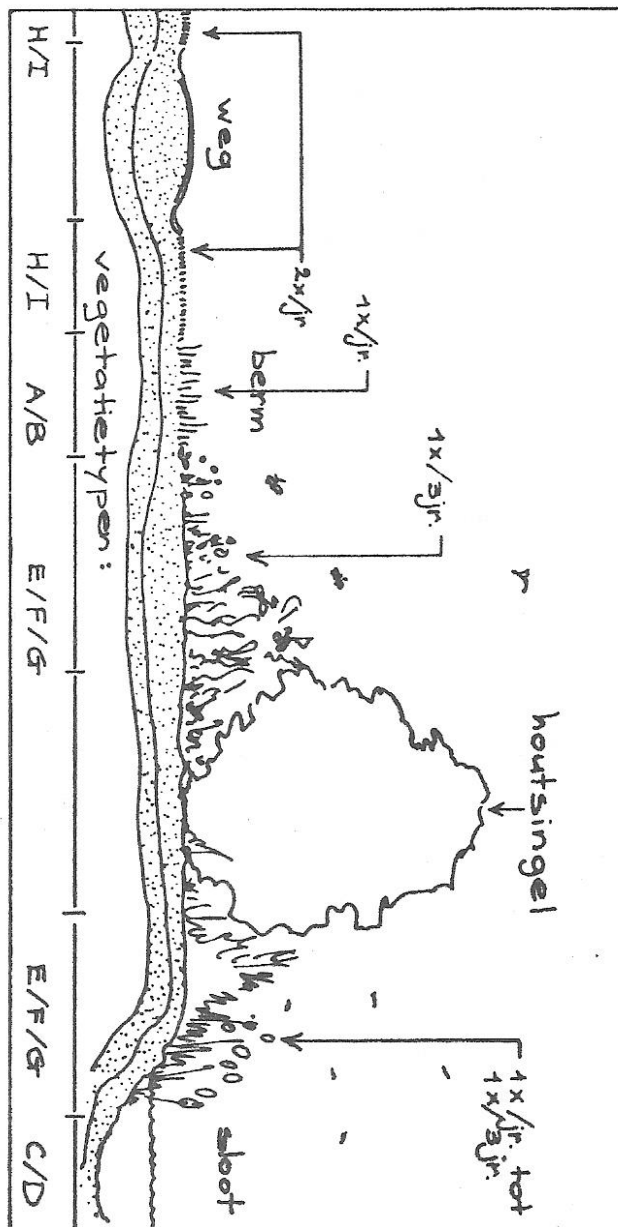
- hoe zit het met de inpassing van deze informatie in het gemeentelijke beleid?
  - hoe moet de organisatie op veranderde inzichten of werkvormen inspelen?
  - hoeveel gaat zo'n ecologisch beheerplan kosten?
  - wat zal de acceptatie van zo'n plan zijn, zowel intern bij een eigen dienst of organisatie als extern bij bevolkingsgroepen?
- Mocht er behoefte aan zijn dan kan op deze vragen ook ingegaan worden.

Deze aflevering wil ik nu besluiten met het geven van enige voorbeelden aan de hand van het bermbeheerplan voor de Gemeente Westerbork. De behandelde vier vragen worden daarmee hopenlijk verduidelijkt.

Gewenste beheersmaatregelen voor de bermen Desirable management of the verges									
Maatregel + frequentie/management + frequency	Vegetatietypen/vegetation types								
	A	B	C	D	E	F	G	H	I
<u>periodiek/periodical:</u>									
1 maaien en afvoeren - gefaseerd 1x/jaar				=====					
2 maaien en afvoeren - gefaseerd 2x/jaar				=====					
3 ruigtebeheer - 1x maaien per 3 à 4 jaar + afvoeren		=====							
4 ontwikkelen bloemrijke struweelranden		=====					=====		
<u>incidenteel/incidental</u>									
5 verbeteren lichttoetreding/bezonnig		=====					=====		
6 verbeteren beschutting c.q. maken beschuttende inhammen bij beplantingen		=====				=====	=====		
7 verbeteren relatie berm ↔ achterland	=====	=====	=====	=====	=====	=====	=====		
===== maatregel van belang voor goede ontwikkeling management, important for a good development ===== maatregel eventueel van belang voor goede ontwikkeling management, possible important for a good development									

beheerplan als wisselwerking tussen:

HET NOORDER DIERENPARK, HET VLINDERCENTRUM VAN DRENTHE

door Wybren Landman

Met de opening van de grote tropische vlindertuin in 1985, ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan van het Noorder Dierenpark, kreeg Emmen landelijke bekendheid als vlinderstad. Het vlinder-imago heeft zich sindsdien als een olievlek verspreid over de provincie Drenthe. Kleurige vlinders in combinatie met een schone, aantrekkelijke natuur maken Drenthe tot een zeer aantrekkelijk vakantie-oord.

In de provincie zijn vele activiteiten gericht op natuur- en milieu-educatie. Het Noorder Dierenpark speelt daarbij een belangrijke rol. Als het gaat om vlinders is de tropische vlindertuin van het park natuurlijk een ideale plaats om er alles over aan de weet te komen.

Op tal van vragen is in de vlindertuin een antwoord te vinden. Waar leggen vlinders hun eitjes? Wat eten de rupsen? Hoe oud worden vlinders? Vliegen oranje vlinders ook naar oranje bloemen? Wie goed rondkijkt, krijgt vast een antwoord. Een kleine maar boeiende expositie over levenscyclus, voortplantingswijzen en allerlei andere aspecten uit het vlinderleven biedt een schat aan aanvullende informatie.

Ook de verzorgers van de vlindertuin zijn altijd bereid om op vragen in te gaan. Voor groepen is het mogelijk om een rondleiding te reserveren. Tijdens een rondleiding kunnen uiteenlopende thema's aan de orde komen zoals systematiek, evolutie, voortplanting, enzovoort. De rondleiding kan worden aangevuld met een wandeling door de vlindertuin aan de hand van een vragenlijst of een speurtocht. Die vragenlijsten en speurtochten nodigen vooral uit tot het nauwkeurig observeren van de vlinders.

De meeste informatie over tropische vlinders geldt ook voor de inheemse soorten. Specifieke informatie over inheemse vlinders is te vinden in de Hof van Heden, het tuinencomplex van het dierenpark. Hier zijn vooral gegevens beschikbaar over de vlinderfauna van Nederland en over planten waarmee die vlinders naar de tuin gelokt kunnen worden. De vlinders die in de tuinen van de Hof van Heden rondvliegen, zijn een bescheiden afspiegeling van de rijkdom aan vlindersoorten in de provincie Drenthe. Zowel over inheemse vlinders als over tropische vlinders zijn kleurig geïllustreerde uitgaven verkrijgbaar in de winkel van het dierenpark.

Het kost moeite om de Nederlandse vlinders in Nederland te houden. Meer iedereen die de vlinders in Drenthe heeft leren kennen, weet dat het die moeite meer dan waard is.

CONTACTADRESSEN PROJECTEN

Oranjetipje

Jelle de Vries, Zuideresweg 10, 9441 TZ Orvelte

Distelvlinder

Ate Dijkstra, Dobbenwal 62, 9407 AG Assen

Gentiaanblauwtje

Hans Dekker p/a NMF, Postbus 146, 9400 AC Assen

Fenologie

Ate Dijkstra, Dobbenwal 62, 9407 AG Assen

Inventarisatie algemeen

Hans Dekker p/a NMF, Postbus 146, 9400 AC Assen

REDACTIEADRES NIEUWSBRIEF

Hans Dekker p/a NMF, Postbus 146, 9400 AC Assen